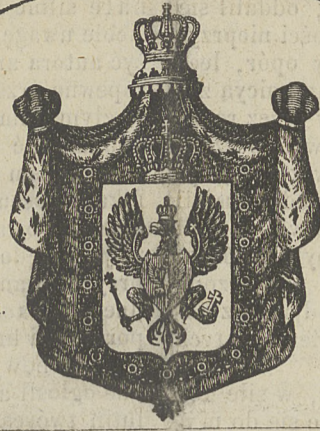

GAZETA W. KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

PRZEDPŁATA:

czwórcrocznie dla miasta Poznania 1 Tal.
20 Sgr. na całe Prussy 2 Tal.

INSERATY:

1 Sgr. 3 Fen. od wiersza na 1/2 szerokości
przyjmują się tylko w Expedycyi.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornój W. Deckera i Spółki w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny: N. Kamieński w Poznaniu

Z powodu święta Zielonych Świątek gazeta dopiero dnia 17 Maja wyjdzie.

Telegraficzne wiadomości Gaz. W. Ks. Pozn.

Frankfurt nad Menem, 13 Maja. — Wedle frankfurckiej Postzeitung udzielano sobie zdań na posiedzeniu wczorajszem konferencyjnym, do wniosku lub uchwały nie przyszło. Najbliższe posiedzenie naznaczono na wtorek dnia 17 b. m.

Hamburg, 13 Maja. — Z Kopenhagi donoszą, że parowiec pocztowy znów rozpocznie żeglugę z dniem 12 b. m. między Corsör i Arhuus.

— Berlingske Tidende z d. 11 b. m. donosi, że nadworny łowczy Carlsen został w d. 10 b. m. zamianowany ministrem spraw wewnętrznych.

Ministerstwo duńskiej marynarki donosi, że wedle doniesienia z Christiansundu, strata na eskadrze duńskiej w bitwie pod Helgolandem wynosi 14 poległych i 54 rannych.

Wedle Dagbladet eskadra duńska składała się z fregat szrubowych „Niels Juel“ o 42 armatach i „Jyllarda“ o 44 armatach i szrubowej korwety „Heimdal“ o 16 armatach.

Hamburg 14 Maja. — Następca tronu pruskiego nie wyjdzie na teatr wojny. Książę Augustenburg przybył tu i w powrocie zwiedzi Altonę.

Wiedeń, 13 Maja. — Układy z przedsiębiorcami nowej pożyczki austriackiej do wysokości 23 1/2 mil. zł. reń pomyślnym uwieńczone zostały skutkiem, w skutek tego cała pożyczka przeszła wręcz syndykatu.

Paryż, 13 Maja. — Wieczorny Monitor donosi: rząd cesarski nie udzielił autoryzacji do ogłoszenia breve papieskiego, zaprowadzającego rzymską liturgią w lugduńskiej dyecezyi.

— Na posiedzeniu wczorajszem konferencyjnym odbywały się układy względem warunków pokojowych.

— Baron Beust przepędzi uroczystość świątek w Paryżu.

— Zaręczają, że porta zażądała w Petersburgu objaśnień co do zgromadzenia wojsk rosyjskich w Besarabii.

— Na posiedzeniu wczorajszem ciała prawodawczego rozwozdział się szeroko minister Rouher nad kwestyą duńską, w odpowiedzi na mowę Favra. Najście księstw przejęło go boleścią. Nad niektórymi kwestyami nie może się rozwozdzic, ponieważ konferencya obraduje; z tego powodu znaglonym się widzi ograniczyć na odparciu uwag Favra, które się sciągają do polityki francuskiej aż do chwili zagajenia konferencyi. Francya nie wystąpiła przeciw traktatowi z r. 1852. Jeżeli jednak chodziło o obronę układu, natenczas łatwo było Anglii odnieść zwycięstwo na morzu; ale czyż Francya miałaby przekroczyć Ren, aby dojść do Danii? Gdyby Francya swoje skarby miała otworzyć na przedsięwzięcia tego rodzaju, natenczas wolałaby się być uzbroić za Polskę. Dania ma wprawdzie za sobą sympatyje Francyi, ale polityka rządu francuskiego nie jest polityką uczuciową. Rząd, który ma na pieczy interesu kraju, nie zapuszcza się w wojnę w obec takich kwestyi, zanim się niewyczerpią wszystkie kombinacje, które mogą zabezpieczyć utrzymanie pokoju. Francya uszanowała układ z r. 1852 i przystała na wszystkie środki dla przywrócenia pokoju. Rouher kończy nurzeniem nadziei, że konferencya przywróci pokój.

Turyn, 13 Maja. — Na posiedzeniu wschorajszem izby deputowanych oświadczył minister spraw zagranicznych, że zasada nieinterwencyi stanowi podstawę w układach co do kwestyi rzymskiej.

Niechce budzić niewczesnych nadziei i nierozsądnej niecierpliwości, ale z drugiej strony nieusprawiedliwia traceniu odwagi.

Berlin, 14 Maja. — Naj. Pan raczył nadać prezesowi sądu ziemiańskiego Besselowi w Cleve order korony królewskiej 2 klasy.

— Następczyni tronu pruskiego wyjechała w d. 13 Maja do Hamburga, dokąd przybędzie też jej dostojny małżonek z teatru wojny.

— S. H. Ztg. donosi z Altony pod d. 11 bm., że z rana o god 3 1/2 przybił parowiec awizowy pruski »Orzel« do tamecznego mostu, przy którym stawają parowce. Miał na pokładzie 51 bardzo ciężko rannych i w części opalonych Austriaków, tudzież 3 zmarłych w przejeździe. Pozostałych rannych austriackich przewieziono do Cuxhavenu i tam ich umieszczono po lazaretach. Przewiezienie tu rannych nastąpiło z wielką ostrożnością pod dozorem wszystkich lekarzy i posługaczy austriackich, saskich i hanowerskich, które uskuteczniło w prze ciągu 3 godzin. Między rannymi tu żołnierzami niemasz żadnego oficera, tylko jeden kadet, któremu nogę odjęto. Obie kanonierki pruskie, które brały udział w bitwie pod Helgolandem były uzbrojone dwiema armaty gwintowanemi, z których jedna była 24 funtowa, a druga 68 funtowa. Osada na fregacie Schwarzenberg nie tak ucierpiała od pocisków nieprzyjacielskich, jak raczej od własnych granatów, które dowódzca rozkazał wynieść do armat, aby spieszniej strzelać. Te granaty i bomby zapaliły się i popekały w okręcie. Wielu też straciło życie w skutek zajęcia się ogniem żagli i masztu przodowego, bo duńskie granaty naprzód zapaliły żagle a potem maszt na Schwarzenbergu.

— Dzienniki niemieckie czynią zarzut parowcowi angielskiemu »Aurorze«, że przez swe manewry tak stawał naprzeciw fregatom austriackim, iż te działać nie mogły skutecznie przeciw fregatom duńskim. Marynarze austriaccy przyznają, że Duńczykowie wybornie strzelali, a nawet podejrzewają ich, że może użyli do strzelania zagranicznych artylerzystów.

— Gaz. Wrocław. pisze, że pobyt w Berlinie naczelnego prezesa poznańskiego ściga się do zaprowadzenia stanu obłężenia w Poznańskim.

Królestwo Polskie.

Kreuzzeitung zamieszcza nowiny, którym ani oczy, ani uszy nie wierzą, rozpowszechnia wiadomość niby datowaną z Poznania, że znowu hufce tworzą się w przygranicznych powiatach poznańskich i dochodzą 8,000 zbrojnych, którzy nawet pod okiem władz ośmielają się nad granicą ćwiczyć w obrotach wojennych. Korespondent poznański podaje to za autentyczne, lecz sama redakcyja winna była osądzić podobne brednie, zwłaszcza że dawniej kiedy zdawała sprawę o powstaniu w roku ubiegłym w Kongresówce, siły powstańcze ryczałtowo bodaj na 5,000 podawała, a dziś przypuszcza, że 8,000 stoi gotowych powstańców w samem Księstwie, ale nie dodaje, gdzie, kiedy, byc więć może, że pod ziemią, bo nad ziemią nawet turnerów nie doliczonoby takiej masy w Księstwie.

Inaczej odzywa się Ostsee Ztg, twierdząc, że powstanie upadło i gdzie niegdzie tylko się pojawiają w Kongresówce insurgeneci, których dowódczy ograniczając się na małych oboziskach, nie umieli sformować się w armię i sfuserowali naukę lat 34.

Warszawa 12 Maja. — Przed 4 miesiącami aresztowała Moskwa starego Bogusławskiego, właściciela Kur. Warsz. Dz. Powsz. doniósł wówczas, że Bogusławski był naczelnikiem miasta i przechowywał pisma rewolucyjne, które mu zabrano i uwięziono go w cytadeli. Po upływie tyłu miesięcy Bogusławskiego uznał teraz sąd wojenny zupełnie niewinnym i kazał wypuścić na wolność.

— Policya ściga teraz kapelusze niskie, twierdząc, że są rewolucyjne i rozkazuje nosić wysokie kapelusze, jakkolwiek pierwszych nie zamieścił policmajster Trepow w spisie zakazanych ubiorów.

— Donoszę wam, pisze Nadwiślanin, niektóre szczegóły o oddziale ochotników, którzy pod Przyłkiem przeszli granicę do Kongresówki. Jak wiadomo, oddział ten został rozproszony w potyczce pod Kieńczewem z siłą nieprzyjaciela znacznie go przeważającą, która pod komendą podpułkownika Dobrowolskiego na podwodach pospieszyła

do borów kieńczewskich, na odebraną od straży granicznej wiadomość o wkraczającym oddziale. Główną przyczyną przewagi tutaj Moskali nad ochotnikami było, że dowódca ich przypadkowy, niegdyś wojskowy pruski Ewald, znany dawniej w oddziałach powstańczych pod nazwiskiem Brudera, którego naczalnictwem w braku kogo innego przez wybór się powierzyli, stanąwszy obozem w kieńczewskich borach, oddał się z oddziału do pewnej wsi w okolicy. W czasie jego nieobecności nieprzyjacieli niespodzianie uderzył na obóz. Stawiono mu zacięty opór, lecz ochotnicy, mając tylko po 15 ładunków, gdy jaszczyk ich z amunicją zabrało, jak wiadomo, wojsko pruskie w potyczce u przeprawy przez rzekę Działdówkę, do tego nie obznajmieni chociażby tylko szeregowym porządkiem, niemając dowódcy, bronili się jak komu wypadło i w końcu, wystrzelawszy do ostatniego ładunku, jedni poszli w rozsypkę, drudzy dostali się do niewoli. Moskale sami podziwiają ich odwagę i męstwo. Ewald usłyszawszy strzały, podążył co rychlej do oddziału, lecz już było zapóźno: drogę do swoich zastał przeciętą i dostał się do niewoli, obskoczony przez kozaków. Druga to porażka w Mławskiem z powodu odjazdu z oddziału dowódcy. Tą razą Ewald opłacił życiem swoje uchybienie: w tych dniach rozstrzelano go w Mławie.

Niedawno inny oddział ochotników, dobrze uzbrojony, w sile 400 ludzi przeszedł granicę w okolicach Wielbarka, kierując się do myszynieckiej puszczy na Kurpiach. Wyminął on szczęśliwie wszystkie nadgraniczne patrole pruskie, lecz o dalszym jego losie nic nie wiadomo.

Rosya.

Z Kazania 16 Kwietnia piszą do G. z. Nar.: Korzystając ze sposobności, dają znać o ostatnim transporcie jeńców galicyjskich z cytadeli kijowskiej, w głąb Sibiru skazanych. Dn. 1 Marca byliśmy w Tambowie. Zima była lekka i nie dała się we znaki, przynajmniej nam. Bardziej dokuczają głód i nędza, bo 3 kopiejek, które od Moskali dziennie na utrzymanie dostajemy, wystarcza za ledwo na suchy chleb. Strawy za to nie kupić, a podróż odbywamy ciągle pieszo, robiąc dziennie w przecięciu po półczwartej mili od etapu do etapu. Starsi i oficerowie dają dobry przykład młodzieży w znoszeniu niewygód. Karność i solidarność utrzymujemy między sobą, krzepiąc się nawzajem. Z Tambowa do Kazania maszerowaliśmy 50 dni i dziś właśnie stanęliśmy w tutejszem mieście. Lud z politowaniem patrzył na naszych chłopców, którzy, choć w szeneli areztańckiej, dziarsko wyglądają. W Kazaniu mamy pozostać kilka tygodni, bo Wołga i inne rzeki, do niej wpadające, powylewały, jak zwykle co rok i przerwały komunikację regularną. Do miejsca przeznaczenia mamy jeszcze iść rok cały, jak nam mówią tutejsi ludzie i oficerowie moskiewscy. Dobrze przynajmniej, że jesteśmy wszyscy zdrowi, a Bóg uczyca nam sił do dźwigania łańcuchów. Pisać do nas można przez pocztę rządową. List dojdzie, byle nie zawierał namacalnie nic z polityki; tylko musi być przesłany pod adresem prokuratora rządowego w gubernii, przez którą przechodzimy. Terazniejszy adres nasz jest: Jewo Wysokorodiju Gaspodinu Kazańskomu Guberskomu Prokuratoru dla peredaczi peresylnomu wojennoplinnomu polskomu insurgentu N. N. Adres musi być pisany albo po moskiewsku, albo po francusku. Listy, które już nie zastają adresatów na miejscu, zwykle idą za nimi.

Francya.

Paryż, 11. maja. O stanowisku różnych mocarstw na konferencji, jak pisze kolońska gazeta, nie jedno wychodzi na jaw w Paryżu, co zasługuje na uwagę, chociaż w ciągu układów może się zmienić. Sądzą, że Prusy zgodnie z Austrią i związkiem niemieckim popierać będą księcia Augustenburga. Przeciw temu występować będą Anglia, Rosya i Dania. Lord Russel ma zamiar zaproponować połączenie Holsztynu i południowego Szlezwiku ze związkiem niemieckim pod unią osobistą korony duńskiej. Przeciw temu wnioskowi oświadczą się Rosya, Francya i mocarstwa niemieckie. Rosya zażąda zmiany tej propozycji angielskiej w ten sposób, aby zamiast połączenia księstw ze związkiem niemieckim, też pod berłem duńskim pozostały jako neutralne państwo, na wzór Belgii lub Szwajcaryi. Kombinacja ta byłaby też po myśli angielskiej i Francya dodałaby do tego wniosku jeszcze zapytanie ludności, jakiego sobie życzą ustroju.

— W kołach oficjalnych twierdzą, że Francya została przegłosowaną w obradach nad czterotygodniowym zaprzestaniem kroków nieprzyjacielskich. Książę Latour d' Auvergne miał otrzymać instrukcję względem wniosku o odroczenie głosowania nad zawieszeniem kroków nieprzyjacielskich aż do dnia 12. maja, ponieważ gabinet francuski poczytywał warunki w tej mierze za niedostateczne. Lord Russel atoli potrzebował wypadku jakiego takiego konferencji, aby nim mógł zaświecić wobec parlamentu. Wskutek tego pełnomocnicy francuscy ulegli uchwale większości. W Londynie niezmiernie się cieszą ze zwycięstwa duńskiego na morzu nad Austryakami.

— Persignego mowę w Roanne uważają tu za położenie palca na pulsie, czyli uchwałę senacka zmieniającą powszechne głosowanie podczas wyborów we wielkich miastach do ciała prawodawczego mogłaby się udać.

— Wczorajsza mowa Beryera nad budżetem i dochodami niemniejszą wrażenie sprawiła, jak mowa pana Thiersa, a chociaż przed powiedzeniem tej mowy uściskał Rouher rękę Berryeremu, jednakowoż tenże powiedział, że rewolucje francuskie daleko były tańszymi, aniżeli nieograniczone panowanie cesarza, którego wyprawy dalekie niezrozumiane żadnych granic nie znają.

— Od 1 Maja półarkuszek monitorowy, o godzinie szóstej wieczorem zaczął wychodzić z wielkim gniewem i oburzeniem dzienników wieczornych. Jest w istocie za co się gniewać i na co się oburzać. Ten nowo narodzony upasający został przywilejem, monopolem, który w kraju rozmiłowanym w równości i nawykłym do niej musi i dziwić i rozdra-

żniać. Uwolniony od opłaty stęplowej, pocztowej, zabezpieczony od ostrzeżeń i zawieszania, może bez straty sprzedawany być za tak niską cenę, jaką przedstawia najdrobniejszy znak pieniężny jaki znajduje się w obiegu. Przed ukazaniem się uprzywilejowanego potomka starego Monitora, p. Guérout wymierzył przeciw niemu w *Opinion Nationale* silnie i z wielką śmiałością napisany artykuł, który ściągnął na siebie uwagę rządu i wywołał naleganie, aby nowym ostrzeżeniem obłożyć autora artykułu i dziennik jego. Dotąd ostrzeżenie nieukazało się, zapewne przeważną wolą wstrzymane. *La France* przyjęła przybysza ze złym humorem, lecz się z nim powściąga, ale *Patrie* nie może się pohamować w rozżaleniu a nawet w gniewie, i powoli ustępując z szeregu pism rządowych, zaczyna przybierać charakter opozycyjny dziennika. Poszukując zaczepki, od trzech dni oskarża organ urzędowy, że alokucji ojca św. nie umieścił. To zaniedbanie tem się daje tłumaczyć, że jej urzędowy dziennik rzymski nie ogłosił. Słowa ojca św. nie były przygotowane, lecz wyszły natchnione z jego wzniosłej duszy. Dokładnego ich tekstu rząd tutejszy nie otrzymał. Głos taki byłby dawniej poruszył i króle i narody, dzisiaj zatępił i uszy i serca.

W nowym poszycie *Revue des deux Mondes* p. Leonce Lavergne ogłosił artykuł o ukazach 2 Marca o uwłaszczeniu włościan. P. Milutin twórca tych ukazów, znajdując się w Paryżu występował tu w postaci wielkiego ekonomisty politycznego, męża stanu postępowego, liberalnego, głębokich pojęć i zamiarów. Zapoznał się więc z znakomitszymi pisarzami francuskimi politycznymi lub ekonomicznymi, w ich liczbie był i p. Lavergne.

Dokonawszy swego rewolucyjno socjalistowskiego dzieła w Polsce, przysłał p. Milutin spiesznie sławne swoje ukazy p. Lavergne, w nadziei, że ten wzniesie hymn pochwalny na część i autora i jego dzieła. Lecz pisarz francuski zrozumiał i ocenił zamiary jego, pojął ducha jego utworu. W rozmowie potocznej nazwał go dziełem Tamerlan-Baboeuf. W artykule dziś ogłoszonym z zimną krwią, bez uniesień i deklamacji, a więc z umysłem bezstronnym, poddał owe tamerlanowe prawa ściśtemu rozbirowi, w jasnym wyłożył światło ich cel, ich doniosłość, ich następstwa. Wykazał, że takie prawo jest bezprawiem, i w sposób godny i zacnego człowieka i bezstronnego pisarza odpowiedział na przymilenie się socjalisty rosyjskiego.

— Przemówienie Ojca świętego o Polsce otrzymał wczoraj rano p. Drouyn de Lhuys w tekście poufnym i przesłał je zaraz do *Patrie*. Przemówienie to sprawiło tem większe wrażenie, że było wyrazem przekonania publicznego, zbyt dotąd tajonego z mniemanych powodów politycznych. Zadanie przykładu szczerości i odwagi składają dzięki papieżowi nawet dzienniki zwykle nieprzychylnie Rzymowi a przyjazne Polsce. Nuncyatura paryzka miała odebrać szczegółowe instrukcje w przedmiocie Polski. Niewiem, jakie one są, ale wiem, że nuncyusz był wczoraj u cesarzowej a podobno i u cesarza, i że *Monde* mówi o Polsce ze znajomością rzeczy. Kiedy przez niepojęty cel, niektórzy nasi rodacy wystawiają w Londynie i Paryżu armią rosyjską za słabą i zdemoralizowaną, *Monde* wystawia, że ta armia znaczne siły ma w Polsce, że rozbiła Czerkiesy i że czyha dziś na Rumunię, myślącą z patriotyzmu narodowego, o unii kościoła. *Opinion nationale* przedrukowała artykuł *Monde*. O manifestacjach włościańskich w Petersburgu doniósł tylko *Nord*. Inne dzienniki rosyjskie nie uczyniły tego, choć nacisk na nie był niemały. Takie manifestacje wchodziły zbyt w system Proudhona, wyjaśniony w senacie przez p. Bonjean. Reformę włościańską, przeprowadzoną przez Rosyję w Polsce, wystawił jak należy p. de Lavergne w *Revue des deux mondes*. Roboty Rosyi połączone z bliskim przyjazdem cara Aleksandra II do Kissingen pokazują zachodowi, że wojna krymska niczego nie dokonała; że Rosya znajduje się ciągle w stanie zaborczym jak za Mikołaja I. Co się dzieje, ma tę wagę, że niszczy wszelkie zachcianki przymierza z Rosyją, że pokazuje zachodowi obowiązek zabezpieczenia Europy od nowego napadu, zapowiadanego już w Moskwie i Petersburgu. Zgniecenie Czerkiesy naraża interesa Anglii.

Z powodu wydawania wieczornego Monitora, co wywołało hałas w dziennikarstwie, p. Guérout ogłosił w *Opinion nationale* artykuł, który zwrócił powszechną uwagę. Pytając się, co będzie donosił wieczorny Monitor i czy będzie mniej jałowym niż ranny, p. Guérout wystawił sprzeczność między pierwszymi latami cesarstwa a epoką terażniejszą. Jak pierwsze lata były płodne w śmiałe pomysły, tak dzisiejsze są puste i ujemne. P. Guérout dał do zrozumienia, że aby odzyskać dawną popularność, cesarstwo powinno iść dalej z dawną śmiałością, i ściągnawszy wojska z Meksyku, pracować nad ubezpieczeniem Europy. Niestety! cesarz ma zawsze przed sobą rok 1812. Chce on działać na zewnątrz, ale chce działać z Anglią, a Anglia, zamiast myśleć o bezpieczeństwie Europy, myśli o Rzymie. Pierwsze posądzenia, o których doniosłem sprawdziły się. Udając się do Londynu Garibaldi, miał na celu nowy atak na Rzym. Przy pomocy ks. Sutherland i innych Anglików miał on zamiar napaść na Pescara, koło Ankony, zebrać tam ochotników i rzucić się potem na Rzym. Plan został zdradzony. Zapewne się więc nie uda.

Flota angielska nie została jeszcze posłaną w stronę Danii; i kto wie czy zostanie posłaną, bo Austria obiecała nie wprowadzać swej floty z morza północnego na bałtyckie. Przy nieufności do Anglii sądzono tu, że flota angielska zostanie użyta na to aby zmusić Danię do zawieszenia broni z odwołaniem blokady portów. Pierwszy Monitor pospieszył z zapewnieniem, że flota będzie miała misją pojednawczą i pokojową. Zapewnienie to, wzięte za ironiczne, nic nie wyjaśniło. Uprzejmość Anglii dla Niemiec jest tak wielka, że obawy Paryża zdawały się być publiczną ironią. Tak rozumie rzecz *Morning Post*, przewidujący wystąpienie floty angielskiej przeciw niemieckiej. Cesarz nie myśli w tej chwili postać swej floty, bo temu posłaniu położył różne warunki, na które Anglia się nie zgodziła. Sądzą, że konferencya nie wymusi zawieszenia broni i że

nie będzie mogła przystąpić do gruntu kwestyi. Czy się zamieni w kongres? Utrzymuje się nadzieja, ale nikt o tem nie wie jeszcze nic pewnego.

Hr. Derby w izbie lordów i p. Hennessey w izbie gminnej podniosą znowu głos o Polsce.

— Doniosłem parę razy o wysłaniu z Francji do Szwecyi broni i amunicji. Z dzienników wychodzących w Nantes dowiaduje się, że jedna fabryka znajdująca się w okolicy tego miasta wysyła do Szwecyi bomby i granaty.

— Upadek Czerkiesów sprawił wrażenie w Anglii, ale dzienniki angielskie wyrażają się pomimo tego bardzo filozoficznie. Tylko Examiner z przekonania, a dzienniki torysowskie z opozycyi pokazują się niespokojnymi.

— Rząd francuski po skończeniu obozu chalońskiego żołnierzy, których lata służby kończą się 1 Stycznia. Z tej przyczyny Presse zawołała z tryumfem, że jest to znak pokojowy, że żołnierze, którzy zostaną rozpuszczeni, wynoszą 40,000 ludzi. Tak nie jest. We Francji żołnierze rzadko zostają w szeregach przez całe lata służby. Ci, o których mowa, nie wynoszą zapewne 10 do 15,000, a miejsce ich zastąpią rekruci. Rząd francuski trzyma się tak na baczności, że powołuje do obozu chalońskiego pewną część rekrutów należących do rezerwy.

— P. Peruzzi, odpowiadając na głosy Garibaldistów, rzekł w parlamencie turyńskim, że Włochy opierają się na Francji i Anglii i lecz nie zrobią niczego bez wiedzy Francji. Taka polityka jest jedynie praktyczną, ale jak znajdzie zmiana w polityce Francji, stan jest taki, że cierpliwość z ich strony stanie się rzeczą najtrudniejszą. Garibaldi nieprzyjął ofiarowanych składek na kupno własności ziemskiej.

— Gromadzenie wojsk rosyjskich i tureckich nad granicą Rumunii zajmuje tak dobrze Francją jak Anglią. Oba te państwa, powtarzam, trzymają się dziś zgodnie w tej sprawie. Zmniejsza to obawy ajencji rumuńskiej, choć jej nie uspakaja.

Austria.

Opawa, 8. maja. Tutejszy Opawsky Besednik pisze: Śledztwo w sprawie p. Stalmacha, obwołanego o zbrodnię stanu, ukończyło się dobrze. P. Stalmach został uznany za niewinnego. Jak wiadomo, p. Stalmach, jest redaktorem i wydawcą Gwiazdki Cieszyńskiej, wychodzącej już rok siedemnasty w Cieszynie, dzięki wytrwałości p. Stalmacha, pod którego starannym kierunkiem coraz bardziej się podnosi.

— Z Tyrolu potwierdza Bote für Tirol und Vorarlberg dawniejsze doniesienia o licznych konfiskatach broni, którą przemycano tam ze Szwajcaryi i pod deklaracją »séra« slano dalej »do Węgier.« Przy konfiskatach tych wiele osób w samym Feldkirchu i okolicy dostało się do więzienia. Wielom udało się uniknąć aresztowania ucieczką do Szwajcaryi. Dnia 25. kwietnia został jednak skonfiskowany »ostatni transport« 112 łoż karabinowych, tyleż bagnatów i 16 łuf; w domu jednego z uwieczonych wszystko ukryte było w ziemi. Śledztwo prowadzi sąd krajowy w Inszpruku, i ostatnimi dniami przystawiono do tamtejszego sądu kilku nowych inkwizytów w tej sprawie.

Galicya.

Kraków, 10 Maja. — Od kilku dni policja jest w nadzwyczajnym u nas ruchu, jak pisze wrocławska gazeta. Jak się zdaje, musiały otrzymać pewne wskazówki z zachodu, podobnie jak w Warszawie, że się coś kluje, bo aresztują na ulicach, przetrząsają pomieszkania, zwożą do więzień u nas i po innych miastach, polskich mieszkańców, ażeby zatykać źródła powstania, którego niemasz. Wczoraj, onegdaj odbywały się poszukiwania w tutejszej klinice, w pałacu Zakrzewskich i po innych domach. W ogrodzie botanicznym skrętnie uwijała się policja, przypatrując się spacerującym. Trudno mi podać powód takiej rozbijałej ruchliwości policyjnej. Miasto jest spokojne, nie się nie zmieniło od czasu zaprowadzenia stanu oblężenia. Policja podobno puściła baka, że tu ma przebywać dowódzca Bosak, ale gdyby to było prawdą, nie robiłaby tyle chałasu, tyłkoby go zniecała śledziła. Inna więc musi być przyczyna tej wrzawliwej ruchliwości i dla tego sądzą, że tylko dla utrzymania stanu oblężenia od czasu do czasu odbywają się podobne ostentacje, w których cierpią ci, którzy się dostają pod koła policyjne.

Turecja.

Posel angielski w Stambule, Henry Bulwer, fanatyczny przyłacieł Turków, powołany był niedawno do Londynu dla porozumienia się z rządem angielskim względem środków, jakichby użyć należało wobec zagrożających na Wschodzie wypadków, aby i nadal utrzymać niezmienny dotąd program angielskiej orientalnej polityki: zapewnienie całości Turcji.

Kupcy polączono się z polityką angielskiego rządu, wyprawili p. Bulwerowi po powrocie jego do Stambułu suty hankiet, na którym raczony posel miał długo mowę, którą teraz podają dzienniki angielskie.

Dziennik praski Politik zamieszcza kilka uwag o tej mowie i zestawia ją z broszurą wyszłą niedawno w Londynie a napisaną przez p. Dentona, autora dzieła: »Servia and the Servians« (Serbia i Serbowie), pod tytułem: »The Christians in Turkey« (Chrześcianie w Turcji), która zawiera wiele ciekawych szczegółów pod względem polityki angielskiej w Turcji. Porównanie to mowy posła angielskiego z zapatrywaniem się i faktami przytoczonymi przez angielskiego publicyste, powtarzamy tu podług wyż wspomnianego praskiego dziennika.

Mowa posła angielskiego w Konstantynopolu jest ważnem znamieniem czasu; albowiem upewnia, że rząd angielski stale postanowił bronić wszelkimi środkami utrzymania rządów tureckich.

P. Bulwer bardzo jest zadowolony z rezultatów, jakie osiągnął w Turcji, i żywi najlepsze nadzieje co do przyszłości tego państwa. Podług jego zdania znajduje się skarb turecki w kwitnącym stanie, a armia, i co do niej należy, jest doskonałą. W roku 1860, powiada p. Bulwer, wynosiły dochody 11 milionów f. szterl., rozchody 13 mil.; w r. 1863 dochody wzrosły do 13½ mil., wydatki zaś zmniejszyły się, lecz kwoty

tych wydatków nie podaje angielski mąż stanu. Dług nieustalony, który w r. 1860 na 15 milionów f. szter., »podawano« a który »w rzeczywistości daleko był większy,« według oświadczenia p. Bulwera »teraz prawie całkiem jest umorzony.« Wojskowość jest w najlepszym stanie; żołnierze dobrze ubrani i uzbrojeni; »za dwa lub trzy miesiące« armia turecka będzie miała 150 dział gwintowanych i 18,000 sztuków, i to wydając rocznie na to wszystko 4 miliony f. szterl., kiedy dawniej wynosił budżet na wydział wojenny 5 milionów f. szterl., za które nic nie kupowano. Marynarka powiększyła się o 7 wielkich statków wojennych, a 12 innych okrętów jest w robocie. Cla, które w r. 1860 wynosiły 2 miliony f. szterl., dziś przynoszą 3 miliony.

Ten stan kwitnący przypisać należy usiłowaniom angielskiego i austriackiego rządu. Jak wiadomo, dostarcza Austria Turcji dział gwintowanych, i zdaje się, że nie bardzo nagli na Turków, aby prędko za nie płacili.

P. Bulwer w długiej mowie, bo zajmującej 3 przedziałki w Times, nie umie nic powiedzieć o stanie chrześcijańskiej ludności w Turcji. Robi on tylko ogólną uwagę, że rzeczywiste polepszenie stosunków państwa osiągnąć można tylko przez nowy system administracji, który należy przeprowadzić we wszystkich prowincjach. Komisarze, którzy ostatnimi czasy objeżdżali prowincje, zrobili tymczasowo wiele dobrego, ale nie będzie ono mogło trwale skutkować, jeżeli takie objażdżki od czasu do czasu nie zamienią się w nadzór ciągły.

To wypowiada p. Bulwer, pisze Politik, z taką łatwością, jakby to mówił człowiek Turcji wcale nieznający; jeżeliby chciał całkiem szczerze mówić, musiałby być jeszcze dodać, że taki nadzór jest czystem niepodobieństwem, i że pewnie nigdy go nawet nie będą próbować. Pomimo to p. H. Bulwer pokłada najzupełniejszą ufność w rzetelność zamiarów rządu tureckiego, i wcale nie może pojąć, jak można mówić o bliskim upadku panowania Turków w Europie.

Po tych uwagach przytacza Politik ustępy z wymienionej powyżej broszury pod tytułem: »The Christians in Turkey« p. Dentona, który inszy maluje obraz Turcji, aniżeli mąż stanu i poseł angielski p. Bulwer.

Celem moim, pisze Denton, jest skłonić angielskich mężów stanu do zaniechania niesłychanej przeciw ludom tureckim interwencji, która stanowi terazniejszą politykę angielskiego rządu, i do faktycznego popierania najbardziej uciążliwego despotyzmu, jaki dziś napotkać można na kuli ziemskiej.

Denton twierdzi, że jest wstydem dla Anglii zapisywać na swym sztandarze »całość Turcji,« co tylko dla tego jest możliwem, ponieważ rząd angielski umyślnie utrzymuje naród angielski w niewiadomości co do prawdziwego stanu tureckich prowincyj. »Przyczyny tej niewiadomości angielskiego narodu szukać należy w dobrze ułożonym planie jego kierowników przytłumiania, o ile możności, wszelkiej wiadomości o prawdziwym stanie ludów tureckich jakaby dojsć mogła do naszego kraju.«

Całemu ciału konsularnemu w Turcji nakazano, aby nawet gdyby serc swych nie mogli pozbawić uczucia, przecież zamykali oczy na codzień powtarzające się okrucieństwa popełniane na bezbronnych i biednych mieszkańcach Rumelii, Małej Azji i Syrii, ażeby na interpelacyę w izbie niższej z powodu jakiego wypadku krzyżującej krzywdy móżd odpowiedzieć, że »o takim wypadku nie nadeszła żadna wiadomość od miejscowego konsula i dla tego przypuszczać wypada, że cała wiadomość zawiera tylko fałsze.«

Ze rzecz tak się ma istotnie, dowodzi tego Denton w sposób niezbyt. Przytaczamy tylko wypadek następujący: Kiedy Dr. Sandwirth przed dwoma laty podróżował po Turcji, miał długo rozmowę z pewnym konsulem (miejsca nie wymienia, aby nie skompromitować konsula) i słyszał tyle o okrucieństwach przez Turków na chrześcianach popełnianych, że z przerażenia krew mu się w żyłach ścinała. Konsul zrobił uwagę, że kraj pod panowaniem tureckim do zupełnej dąży zguby a wreszcie i do wyludnienia. »Przy tem wszystkim, rzekł Dr. Sandwirth, masz pan przynajmniej to zadowolenie, że w depezach swych możesz donosić o wszystkich tych okrucieństwach?«

»Broń Boże, odrzekł konsul, tego mi nie wolno! Nieraz już dano nam do poznania, że rząd nasz mocne ma postanowienie utrzymania Turcji; gdybym więc mówił prawdę, i przedstawił w sprawozdaniach rzeczy tak, jak się mają w rzeczywistości, przepadłaby cała moja karyera.« »Przy innej sposobności, powiada jeszcze Dr. Sandwirth, słyszałem od pewnego urzędnika z konsulatu o strasznych torturach sądowych. Pytałem się o szczegóły, lecz nie śmiał mi ich udzielić mówiąc, że o tym wypadku nie będzie żadnego doniesienia, gdyż konsulom dano do poznania, że wszystkie Turkom nieprzyjemne sprawozdania nie są na rękę poselstwu.«

Jak p. H. Bulwer umie w otwartych okólnikach wzywać, aby mu o wszystkich bezwzględnie donoszono, a równocześnie rozsyłanych tajnych instrukcyach naucza, jak okólnik rozumieć należy, widzieć można z zajmującej broszury Dentona. Przytacza on wypadek, gdzie konsul nieszczęśliwym zdarzeniem poufną instrukcją dopiero w 4 dni po otwartym okólniku odebrawszy, w gorliwości swej a prawdopodobnie i w radosnem uczuciu, że będzie mógł raz ulżyć sercu, wysłał już piorunujące sprawozdanie przeciw Turkom, za nim nadeszła tajna instrukcja. Naturalnie musiał czem prędzej przyznać się do winy i w pokorze i skrusze wszystko odwołać.

Był to p. Skene konsul w Aleppo. Sposób, w jaki ten reprezentant wolnego narodu na barbarzyńskim Wschodzie prosi przebaczenia za to, że doniósł prawdę, zrazu rozśmiesza a później do żywego ludzkiej, obraz zupełnego wyrzeczenia się własnego zdania, typ bezdusznej maszyny poruszającej się podług woli kierownika. Dumny syn Albionu, plaszcząc się przed swym naczelnikiem, w ten sposób odszczekuje nie kłamstwo,

